

Голові спеціалізованої вченої ради
Д 64.858.01 Харківського регіонального
інституту державного управління
Національної академії державного управління
при Президентові України
Д.В. Карамишеву

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Торгалю Тетяни Олександрівни «Державні механізми проектування регіонального розвитку в Україні», подану до захисту в спеціалізовану вчену раду Д 64.858.01 Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління

Актуальність обраної теми дослідження

Одним із пріоритетних напрямів державної регіональної політики є питання соціально-економічного розвитку регіонів, що вимагає використання дієвих управлінських підходів, спрямованих на здійснення інноваційного розвитку територій, запровадження виробничих, інформаційних, технологічних процесів для забезпечення єдності соціально-орієнтованих цілей політики регіонів (територіальних громад) і засобів їх досягнення. Незважаючи на те, що основними завданнями Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року визначено зростання конкурентоспроможності регіонів, подолання надмірних соціально-економічних диспропорцій, реформування системи державного управління регіональним розвитком, питання програмування та проектування регіонального розвитку, створення дієвих планів реалізації затверджених регіональних стратегій залишаються не достатньо вирішеними.

Саме концепція проектного менеджменту, яка може застосовуватись для здійснення будь-яких проектів у всіх галузях і сферах (освіта, наука, медицина, соціальний захист, промисловість, збройні сили, енергетика тощо) та пов'язана з визначенням проекту як процесу, обмеженого часовими рамками та ресурсами, спрямованого на досягнення чітко сформульованої мети та здатного призвести до вигідних перетворень чи зміни якості, може стати рушійною силою у розбудові конкретного регіону та держави в цілому.

Процеси децентралізації, що відбуваються в Україні останніми роками, супроводжуються передачею низки повноважень з центрального на регіональний рівень, а також від органів державної влади органам місцевого самоврядування, що вимагає пошуку науково обґрунтованих і практико-орієнтованих рішень.

Отже, важливою сферою діяльності органів публічного (державного) управління є забезпечення сталого регіонального розвитку, тобто переходу регіонів до нового стану функціонування, який, задовольняючи потреби нинішнього покоління, не створює загроз наступним генераціям регіональної спільноти вдовольняти їхні запити.

Тому вважаємо тему дисертаційного дослідження Т.О. Торгалю, присвяченого обґрунтуванню напрямів удосконалення державних механізмів проектування регіонального розвитку, досить актуальною та своєчасною.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення представленого дисертаційного дослідження, його результати, висновки і рекомендації вважаємо достатньою мірою обґрунтованими, оскільки вони базуються на теоретичних досягненнях багатьох авторитетних науковців, практичних дослідників, знаних у широких колах державних управлінців, емпіричних даних, ґрунтуються на оригінальних авторських доробках.

Теоретико-методологічною основою дисертації стали фундаментальні положення, дослідження українських та зарубіжних науковців і фахівців у сфері проектування, формування та реалізації проектів регіонального розвитку.

Відповідно до поставленої мети здобувачем обґрунтовано теоретичні засади і розроблено практичні рекомендації щодо вдосконалення механізмів проектування регіонального розвитку в Україні шляхом упровадження відповідних технологій менеджменту, що супроводжується у дисертації переконливою аргументацією.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів

Одержані результати дисертаційного дослідження є достовірними, оскільки підкріплюються використанням сучасних методів проведення дослідження, базуються на науковій методології та застосуванні сучасних прийомів проведення досліджень в науковій галузі «Державне управління».

Вирішення завдань дисертаційного дослідження були досягнуті завдяки комплексу взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих сучасних загальнонаукових методів і підходів, спрямованих на отримання об'єктивних і достовірних результатів, що відображено на с. 7-8 дисертації та с. 3 автореферату.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в теоретичному розробленні й обґрунтуванні методологічних підходів до вдосконалення державних механізмів проектування регіонального розвитку, що базуються на впровадженні технологій менеджменту в діяльність органів публічного управління на регіональному рівні.

Серед нових наукових результатів дисертації слід відзначити, що вперше науково обґрунтовано та здійснено формалізацію детермінованих

алгоритмів впровадження технологій менеджменту, які трансформовано у технології управління, з визначенням критеріїв оцінки соціального, економічного, інформаційного та політичного ефектів від безпосереднього впливу реалізованих проектів на регіональний розвиток, у тому числі за допомогою методу квадрант-аналізу «Ефективність – витрати», які дозволяють отримати обраховані показники та коефіцієнти ефективності, що можуть безпосередньо використовуватись у подальшому плануванні та проектуванні регіонального розвитку (с. 172-174 дисертації).

Заслуговують на особливу увагу запропоновані здобувачем математичні вирази оцінки соціального ефекту від реалізації проектів регіонального розвитку. При цьому для подання показників в одному вимірі (час, гроші, позитивні та негативні результати, мета, результати, потреби) обґрунтовано методику приведення їх у порівнянний вигляд за допомогою шкали вербального та кількісного оцінювання впливу елементів проекту, що вважаємо цінною авторською знахідкою (табл. 3.4, с. 161-162). Так, застосування концепції вигод і витрат виражених у кількісному вимірі надають можливість обрахувати коефіцієнти, які являють собою різні показники (час, кошти, позитивні та негативні ефекти, ціль, результат, потреби), приведення їх у співставний вигляд за допомогою шкали вербальної та кількісної оцінки впливу елементів проекту дозволяють отримати об'єктивний результат (коефіцієнт соціального ефекту). Також слід відмітити наявність практичного застосування та обрахунку соціального ефекту на прикладі реалізації інфраструктурного проекту, який фінансується за рахунок державного фонду регіонального розвитку – «Реконструкція водогону в селищі Мала Данилівка Дергачівського району Харківської області». Отримані показники соціального ефекту обраного проекту прямо пропорційне відображають наявність соціального ефекту проекту від затраченого на реалізацію проекту часу та стану фінансування на ступінь задоволення кінцевого споживача від реалізації проекту (с. 160-166).

Слід відзначити, що запропоновані автором коефіцієнти соціального ефекту від реалізації проекту можна застосовувати не тільки для визначення його ефективності та корисності, а також для подальшого їх використання на стадії відбору проектів та побудові пріоритетів у фінансуванні соціально значущих проектів, у тому числі з використанням методу квадрант-аналізу «Ефективність-витрати», де вони відіграють ключову роль у побудові квадрантограми (с. 171-174).

Також слід відмітити розроблену і запропоновану автором перспективну модель формування та реалізації державної регіональної політики в Україні з урахуванням синергетичного ефекту. Так, автором здійснено обґрунтування необхідності врахування синергетичного ефекту, що дозволяє класифікувати проблеми, першочергові завдання в регіоні та послідовно вирішувати їх і таким чином запровадити ефективні заходи щодо реалізації регіональних стратегій розвитку (с. 69-72).

Особливий інтерес, на наш погляд, викликає вдосконалення механізмів проектування регіонального розвитку шляхом упровадження технологій менеджменту, які дозволять класифікувати та структурувати всі потреби регіональної спільноти та визначити пріоритети фінансування проектів регіонального розвитку, спростити доступ регіонів до фінансових ресурсів і дозволити органам публічного управління залучати кошти для подальшого регіонального розвитку, посилити громадський контроль за станом виконання проектів регіонального розвитку, а також мінімізувати корупційні ризики.

Заслуговує на увагу подальше розширення та уточнення понятійно-категорійного апарату теорії державного управління в контексті уточнення окремих понять: «проектування регіонального розвитку» шляхом доповнення їх такими, як цілеорієнтованість, збалансованість, ефективність, інтегрованість і динамічність, що дозволяє враховувати специфічні особливості функціонування та розвитку регіону як складної соціально-економічної системи; а також визначення змісту поняття «система механізмів управління в державі» як складної ієрархічної системи, яка включає державні та недержавні механізми управління, що реалізуються різними категоріями суб'єктів управління – органами державного управління, органами місцевого самоврядування, інституціями громадянського суспільства, суб'єктами економіки, які здійснюють безпосередній і опосередкований вплив на регіональний розвиток з метою підвищення рівня та якості життя людини.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях

Сформульовані в дисертаційному дослідженні теоретичні положення і практичні рекомендації достатньо повно відображено в наукових публікаціях, які розкривають сутність дисертаційного дослідження та пройшли апробацію. Окремі результати дослідження опубліковані в 12 наукових працях, у тому числі: шести статтях у наукових фахових виданнях з державного управління (одна з яких – в іноземному виданні), шести тезах матеріалів конференцій.

Загальний обсяг публікацій та їх кількість відповідає встановленим вимогам щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук.

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Повний обсяг дисертації становить 221 сторінка, з яких основного тексту – 180 сторінок. Робота містить 22 рисунки, 15 таблиць, 7 додатків. Список використаних джерел налічує 222 найменування, у тому числі 53 – іноземними мовами.

Варто відмітити, що апробація результатів дослідження на науково-практичних конференціях і викладення деяких аспектів теми дослідження в публікаціях демонструє планомірність і системність роботи здобувачки протягом всього періоду роботи над дисертацією. Опубліковані наукові праці

та автореферат повною мірою відображають основні положення та результати дослідження.

Практичне значення роботи

Основні концептуальні положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи мають практичне спрямування та можуть бути використанні органами державної виконавчої влади й органами місцевого самоврядування у процесі формування та реалізації державної регіональної політики, насамперед Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України під час формування Державної стратегії регіонального розвитку та плану заходів з її реалізації, а також органами регіонального управління під час розроблення регіональних стратегій розвитку та реалізації відповідних заходів, відбору програм (проектів) регіонального розвитку.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні теоретичних положень і практичних рекомендацій, які використані в діяльності місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування, що підтверджується відповідними довідками про впровадження (Додатки А - Д дисертації).

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам оформлення дисертації та змісту автореферату

Сформульовані Т. О. Торгалю наукові положення, висновки та рекомендації є результатом самостійно виконаного наукового дослідження. Висновки співвідносяться зі змістом дисертації та є похідними з її основних положень.

Аналіз змісту автореферату та дисертації підтверджує ідентичність, повністю відображає основні положення, висновки та узагальнення.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації

Оцінюючи дисертаційне дослідження в цілому позитивно, можна вказати на певні дискусійні положення та деякі зауваження і пропозиції:

1. У новизні дисертаційного дослідження «дістали подальшого розвитку» автор формулює поняття «система механізмів управління в державі» як складної ієрархічної системи, яка включає державні та недержавні механізми управління, що реалізуються різними категоріями суб'єктів управління – органами державного управління, органами місцевого самоврядування, інституціями громадянського суспільства, суб'єктами економіки, які здійснюють безпосередній і опосередкований вплив на регіональний розвиток з метою підвищення рівня та якості життя людини». Погоджуюсь з логічністю визначення зазначеного поняття. Але хотілось би зауважити щодо назви дисертаційного дослідження, в якому розглядаються саме механізми проектування регіонального розвитку. Тому вважаємо в назві дисертації слово «державні» зайвим. Більш коректною для даного

дисертаційного дослідження є, на наш погляд, тема «Механізми проектування регіонального розвитку в Україні».

2. Здобувачка пропонує розглянути метод аналізу ієрархій на конкретному прикладі (стор. 96 дисертації), коли органу місцевого самоврядування необхідно визначити, який з проектів місцевого розвитку (школа, лікарня, дорога, птахоферма, каналізація) буде запропоновано на участь у конкурсі інвестиційних програм та проектів регіонального розвитку. Кінцева мета реалізації проекту регіонального розвитку – досягнення максимальної соціально корисної дії проекту з підвищення рівня та якості життя населення. Автором представлені модель аналізу ієрархії переваг (рис. 2.4), модель аналізу ієрархії витрат (втрат) (рис. 2.5), матриці парних порівнянь для: другого рівня (табл. 2.5), третього рівня (табл. 2.6, 2.7), четвертого рівня (табл. 2.8). Але немає основного, на наш погляд, результату аналізу, автор не робить висновку і відчувається незавершеність дослідження щодо обрання «найбільш корисного проекту з підвищення рівня та якості життя населення» (стор. 96-101).

3. Погоджуємось з автором, що на стадії проектування заслуговує на увагу досвід застосування математичних моделей та інструментів системного підходу до розв'язання складних проблем з прийняття рішень. Мова йде про метод визначення пріоритетів за допомогою АБВ, запропонованого В.Парето, і метод аналізу ієрархій (МАІ), запропонованого Т.Сааті. Але автор наводить інформацію про ці методи на с. 91-93, а потім повторює на с. 137-139.

4. Не зрозуміло, чому автор дисертаційного дослідження алгоритм впровадження технології з'ясування та фіксації соціально-економічних потреб спочатку подає в таблиці 3.1 (с. 149), а потім пропонує теж саме розглянути на рис. 3.1 (с. 141). Теж саме відбувається з табл. 3.2 (с. 149) – рис. 3.2 Алгоритм впровадження технології фінансово-економічної взаємодії суб'єктів регіонального розвитку в Україні (с. 151); табл. 3.3 (с. 155) – рис. 3.3 Алгоритм впровадження технології моніторингу та контролю стану реалізації проектів регіонального розвитку (с. 156). Пропоную залишити рисунки, а таблиці прибрати з тексту.

5. Третій розділ дисертаційного дослідження присвячений удосконаленню державних механізмів проектування регіонального розвитку (с. 124-176), однак, на нашу думку, доречно було б приділити увагу питанню: яким чином Ви пропонуєте реалізувати згадані механізми в сучасних українських реаліях – в умовах децентралізації влади?

6. Дисертаційне дослідження потребує редагування, мають місце повтори тексту, помилки.

Водночас висловлені зауваження та пропозиції, мають в основному рекомендаційний та дискусійний характер, впливають зі складності й багатогранності досліджуваної теми та окреслюють перспективні напрями подальших наукових розробок досліджуваної проблематики. Вони не

знижують загальної позитивної оцінки наукового дослідження, його наукової та практичної цінності.

Загальний висновок

З огляду на актуальність, новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну цінність сформульованих положень і висновків вважаємо, що дисертаційна робота Торгалю Тетяни Олександрівни «Державні механізми проектування регіонального розвитку в Україні» є самостійним, оригінальним, завершеним науковим дослідженням, у якому вирішено актуальне наукове завдання з обґрунтування напрямів і розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення державних механізмів проектування регіонального розвитку в Україні шляхом упровадження відповідних технологій менеджменту.

На підставі вищезазначеного можна зробити висновок, що дисертаційна робота «Державні механізми проектування регіонального розвитку в Україні» відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами), а її автор - Торгалю Тетяна Олександрівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент:

професор кафедри державної служби та кадрової політики Національної академії державного управління при Президентові України, доктор наук з державного управління, професор

О.І. Васильсва

Учений секретар
Національної академії державного управління при Президентові України, доктор наук з державного управління, професор

А.П. Рачинський